Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

21 декември 2016 година*

„Преюдициално запитване — Електронни съобщителни мрежи и услуги — Директива 2002/22/ЕО — Универсална услуга — Членове 12 и 13 — Остойностяване на задълженията за предоставяне на универсална услуга — Член 32 — Компенсиране на разходите във връзка с допълнителните задължителни услуги — Директен ефект — Член 107, параграф 1 и член 108, параграф 3 ДФЕС — Услуги във връзка с безопасността и оказването на спешна помощ по море, предоставяни в Дания и Гренландия — Национална правна уредба — Подаване на заявление за изплащане на компенсация за разходите във връзка с допълнителните задължителни услуги — Тримесечен срок — Принципи на равностойност и ефективност“

По дело C-327/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Østre Landsret (Апелативен съд на Източния регион, Дания) с акт от 26 юни 2015 г., постъпил в Съда на 2 юли 2015 г., в рамките на производство по дело

TDC A/S

срещу

Teleklagenævnet,

Erhvervs- og Vækstministeriet,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: M. Ilešič, председател на състава, A. Prechal, A. Rosas, C. Toader и E. Jarašiūnas (докладчик), съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 1 юни 2016 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за TDC A/S, от O. Spiermann, advokat,

— за датското правителство, от C. Thorning, в качеството на представител, подпомаган от J. Pinborg, advokat,

* Език на производството: датски.

— за Европейската комисия, от L. Nicolae, G. Conte и M. Clausen, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 32 от Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за универсалната услуга) (ОВ L 108, 2002 г., стр. 51; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 35, стр. 213).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между TDC A/S, от една страна, и Teleklagenævnet (Комисия по жалбите в областта на телекомуникациите, Дания) и Erhvervs- og Vækstministeriet (Министерство на стопанската дейност и растежа, Дания), от друга, по повод на отхвърлянето на няколко заявления за изплащане на компенсация за направените от TDC разходи за предоставянето на допълнителни задължителни услуги и на искане за възстановяване на срока за подаване на такива заявления за изплащане на компенсация.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директивата за универсалната услуга

3 Съображения 4, 18, 19, 21, 23, 25 и 26 от Директивата за универсалната услуга гласят:

„(4) Гарантирането на универсална услуга […] може да предполага предоставяне на някои услуги на някои потребители на цени, които се отклоняват от получилите се в резултат на нормалните пазарни условия. Въпреки това компенсациите за предприятията, определени да предоставят такива услуги при подобни обстоятелства, не бива да водят до нарушаване на конкуренцията, при условие че определените предприятия се компенсират за специфичните нетни разходи и при условие че […] нетните разходи се възстановява[т] по неутрален за конкуренцията начин.

[…]

(18) Държавите членки следва, ако е необходимо, да създават механизми за финансиране на нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга, когато се докаже, че задълженията могат да се изпълняват единствено на загуба или по нетна себестойност, която излиза извън обичайните търговски стандарти. Важно е да се гарантира, че нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга са правилно изчислени и че всяко финансиране се извършва с минимално изкривяване за пазара и предприятията, както и че то е съвместимо с разпоредбите на членове 107 и 108 [ДФЕС].

(19) Всяко изчисляване на нетните разходи за универсалната услуга следва да вземе предвид разходите и приходите, както и нематериалните ползи в резултат на предоставянето на универсална услуга, но не бива да попречи на общата цел да се гарантира, че ценовите структури отразяват разходите. Всички нетни разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга следва да се изчисляват на основата на прозрачни процедури.

[…]

(21) […] Всеки механизъм на финансиране следва да гарантира, че участниците на пазара допринасят само за финансирането на задълженията за предоставяне на универсална услуга, а не и за други дейности, които не са пряко свързани с тях. […]

[…]

(23) Нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга могат да се поделят между всички предприятия или определени групи предприятия. Държавите членки следва да гарантират, че механизмите на споделяне на разходите зачитат принципите на прозрачност, минимално изкривяване на пазара, недопускане на дискриминация и пропорционалност. „Минимално накърняване на пазара“ означава, че внесените средства следва да се възстановяват по начин, който свежда до възможния минимум въздействието на финансовата тежест върху крайните потребители, например чрез колкото е възможно по-широко разпределяне на участието във възстановяването.

[…]

(25) […] Не се допуска държавите членки да налагат върху участниците на пазара финансови вноски, свързани с мерки извън кръга на задълженията за предоставяне на универсална услуга. Отделните държави членки запазват свободата си да налагат специални мерки (извън обхвата на задълженията за предоставяне на универсална услуга) и да ги финансират в съответствие с правото на [Съюза], но не чрез вноски от участниците на пазара.

(26) По-ефективната конкуренция на целия пазар за достъп и услуги осигурява по-широк избор на потребителите. Степента на ефективната конкуренция и избора е различна в различните части на [Европейския съюз] и в рамките на отделните държави членки, в различните им географски райони или между пазарите за достъп и услуги. […] Поради съображения за ефективност и социални съображения тарифите за крайните потребители следва да отразяват условията на търсенето, както и условията за разходите, ако това не води до нарушение на конкуренцията. […] Регулирането на пределни цени, географското изравняване или подобни средства, както и не регулаторни мерки, като например публикуване на тарифи на дребно с цел сравнение между тях, могат да се използват за постигане на двойната цел да се насърчава ефективната конкуренция, като същевременно се отстояват обществените интереси […]. Необходим е достъп до подходяща счетоводна информация, така че националните регулаторни органи да изпълнят регулаторните си задължения в тази област, включително чрез налагане на контрол върху тарифите. […]“.

4 Член 1 от Директивата за универсалната услуга е озаглавен „Приложно поле и цели“ и параграф 2 от него гласи:

„Настоящата директива определя правата на крайните потребители и съответните задължения на предприятията, които предоставят обществени електронни съобщителни мрежи и услуги. С цел да се гарантира универсална услуга в среда на отворени и конкурентни пазари, настоящата

директива определя минималния набор от услуги с определено качество, до които достъп имат всички крайни потребители, на поносими цени с оглед на специфичните национални условия, без да се накърнява конкуренцията. […]“.

5 Член 3 от Директивата е озаглавен „Предоставяне на универсална услуга“ и параграф 2 от него гласи:

„Държавите членки определят най-ефективния и подходящ подход за осигуряване на универсална услуга, като същевременно спазват принципите на обективност, прозрачност, недопускане на дискриминация и пропорционалност. Те се стремят да сведат до минимум изкривяването на пазара, особено предоставянето на услуги при ценови или други условия, които се отклоняват от обичайната търговска практика, като същевременно отстояват обществения интерес“.

6 Член 8 от Директивата за универсалната услуга е озаглавен „Определяне на предприятия“ и параграф 2 от него предвижда:

„Когато определят предприятия за цялата национална територия или част от нея във връзка със задълженията за предоставяне на универсална услуга, държавите членки прилагат ефективни, обективни и прозрачни механизми без допускане на дискриминация, които не изключват предварително нито едно предприятие от възможността да бъде определено за целта. Методите за определяне на предприятия гарантират предоставяне на универсална услуга по икономически целесъобразен начин и могат да се използват като средство за установяване на нетната себестойност на задължението за предоставяне на универсална услуга в съответствие с член 12“.

7 Член 12 от Директивата е озаглавен „Остойностяване на задълженията за предоставяне на универсална услуга“ и параграф 1 от него гласи:

„Когато националните регулаторни органи считат, че предоставянето на универсална услуга както е определена в членове от 3 до 10, може да представлява несправедливо затруднение за предприятията, определени да предоставят универсална услуга, националните регулаторни органи изчисляват нетната себестойност на услугата.

За целта националните регулаторни органи:

а) изчисляват нетната себестойност на задължителната универсална услуга, като вземат предвид всички пазарни изгоди за предприятията, определени да предоставят универсална услуга, в съответствие с приложение IV, част А; или

б) използват нетната себестойност на задължителната универсална услуга чрез механизма за определяне в съответствие с член 8, параграф 2“.

8 Член 13 от Директивата за универсалната услуга е озаглавен „Финансиране на задълженията за предоставяне на универсална услуга“ и параграф 1 от него гласи:

„Когато на базата на изчисленията на нетната себестойност, посочена в член 12, националните регулаторни органи установят, че дадено предприятие [търпи] несправедливо затруднение, държавите членки, по молба на определеното предприятие, вземат решение:

а) да въведат механизъм за компенсации на изчислената нетна себестойност за предприятието от обществени средства при прозрачни условия; и/или

б) да поделят нетната себестойност на задължителната универсална услуга между доставчиците на електронни съобщителни мрежи и услуги“.

9 Член 32 от Директивата за универсалната услуга е озаглавен „Допълнителни задължителни услуги“ и предвижда:

„Държавите членки могат да решат да предоставят допълнителни обществени услуги на своята територия освен услугите, свързани с универсалната услуга в съответствие с глава II, но при такива обстоятелства не могат да се предвиждат механизми за компенсации за отделни предприятия“.

10 Част А от приложение IV към Директивата за универсалната услуга предвижда:

„[…]

[…] При изчисленията нетната себестойност на задълженията за предоставяне на универсална услуга се изчислява като разликата между нетните разходи за определено предприятие със задължения за предоставяне на универсална услуга и за предприятие без такива задължения. […] Следва да се обърне внимание на правилната оценка на разходите, които определеното предприятие би предпочело да избегне, ако няма задължения за предоставяне на универсална услуга. […]

[…]“.

11 Част Б от приложение IV към Директивата за универсалната услуга урежда механизма за възстановяване на нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга.

Директива 2002/21/ЕО

12 Съгласно член 2, буква й) от Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Рамкова директива) (ОВ L 108, 2002 г., стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 35, стр. 195), за целите на тази директива:

„универсална услуга“ означава минимален набор от услуги, определени в [Директивата за универсалната услуга], с определено качество, които са достъпни за всички ползватели, независимо от географското им разположение и с оглед на специфичните национални условия на достъпна цена“.

Решението за отвъдморско асоцииране

13 Гренландия е посочена в списъка на отвъдморските страни и територии (ОСТ) в приложение IA към Решение 2001/822/ЕО на Съвета от 27 ноември 2001 година за асоцииране на отвъдморските страни и територии към Европейската общност („Решение за отвъдморско асоцииране“) (ОВ L 314, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 25, стр. 74).

Решение 2012/21/ЕС

14 Съгласно член 12 от Решение 2012/21/ЕС на Комисията от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес

(ОВ L 7, 2012 г., стр. 3), това решение влиза в сила на 31 януари 2012 г. Както личи от акта за преюдициално запитване, може да се приеме, че това решение не урежда разглеждания в главното производство спор предвид момента на настъпване на релевантните факти.

Датското право

15 Lov nr. 418 om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet (Закон № 418 за конкуренцията и потреблението на телекомуникационния пазар) от 31 май 2000 г., кодифициран с Lovbekendtgørelse nr. 780 (кодификационен закон № 780) от 28 юни 2007 г. (наричан по-нататък „Законът за телекомуникациите“), в сила към момента на настъпване на фактите по делото в главното производство, съдържа разпоредби за транспониране на Директивата за универсалната услуга в датското право.

16 Видно от акта за преюдициално запитване, съгласно член 20 от Закона за телекомуникациите операторите, определени да предоставят универсалната услуга съгласно този закон, могат да бъдат компенсирани за всички надлежно доказани загуби във връзка с предоставянето на услугите, посочени в член 16 от този закон и обхванати от възложеното им задължение за предоставяне на универсална услуга.

17 Както следва от преюдициалното запитване, в Закона за телекомуникациите не се уточнява какво трябва да се разбира под „всички надлежно доказани загуби“, но документите от подготвителните работи по приемането на закона сочат, че загубите във връзка с радиочестотните услуги за безопасност и спешна помощ по море (наричани по-нататък „услугите за безопасност и спешна помощ по море“) „трябва да се прихващат с евентуалната печалба от предоставянето на други услуги, обхванати от задълженията на предприятието за предоставяне на универсална услуга“. Съгласно Закона за телекомуникациите евентуалната загуба, оставаща и след приспадането на печалбите, трябва да се покрива от участниците на пазара, ако е свързана с предоставянето на услугите по глава II от Директивата за универсалната услуга, и от държавата, ако е свързана с предоставянето на допълнителни задължителни услуги, в съответствие с член 20 от този закон.

18 Тези правила са възпроизведени с по същество еднаква формулировка в Lov nr. 169 om elektroniske kommunikationsnet og –tjenester (Закон № 169 за електронните съобщителни мрежи и услуги) от 3 март 2011 г. След като Европейската комисия изпраща официално уведомително писмо и мотивирано становище, този закон е изменен с Lov nr. 250 (Закон № 250) от 31 март 2012 г., като вече предвижда възможност за покриване на загубите, възникнали след 1 април 2012 г. във връзка с предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море, без приспадане на печалбите от доставката на други услуги, обхванати от задължението на предприятието за предоставяне на универсална услуга.

19 На 26 юни 2008 г. Министерството на стопанската дейност и растежа приема Bekendtgørelse nr. 701 om forsyningspligtydelser (Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга), като член 30 от тази наредба гласи:

„Когато иска загубата му да бъде финансирана в съответствие с член 20 от Закона за конкуренцията и потреблението на телекомуникационния пазар (вж. Кодификационен закон № 780 от 28 юни 2007 г.), операторът на универсална услуга трябва да представи на IT- og Telestyrelsen [Агенция по информационни технологии и телекомуникации] [понастоящем Erhvervsstyrelsen, датската агенция за стопанската дейност] доказателства за загубата си за приключилата финансова година. […]

Параграф 2. Операторът на универсална услуга подава заявлението за финансиране на загубата за предходната финансова година не по-късно от три месеца след крайния срок за изпращането на годишния доклад до Erhvervs- og Selskabsstyrelsen [Агенция за стопанската дейност и дружествата]. […]

Параграф 3. След като получи информацията по параграф 1 от оператора на универсална услуга, [Агенцията по информационни технологии и телекомуникации] в шестмесечен срок му изпраща резултата от изчисленията, от който се установява дали този оператор има право на възстановяване на сумата на загубата“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

20 До приватизирането му през 1997 г. TDC, по-рано Tele Danmark A/S, е дружество, в което датската държава е едноличен акционер. То е главният оператор в Дания в сектора на електронните съобщителни услуги.

21 Още преди приватизацията датската държава възлага на това предприятие безплатно да предоставя в Дания и Гренландия услугите за безопасност и спешна помощ по море, благодарение на които корабите могат да поискат помощ в случай на бедствие. То запазва тази си задача и след приватизацията. TDC все още е главният далекосъобщителен оператор в Дания и на доброволен принцип предлага услуги по глава II от Директивата за универсалната услуга, и по-точно фиксирани телефонни услуги. Като дружество, определено да предоставя универсална услуга, то е длъжно да предлага услуги за безопасност и спешна помощ по море в Гренландия, като в това отношение не извършва никаква дейност извън произтичащата от задължението за предоставяне на универсална услуга. На практика услугите за безопасност и спешна помощ по море се извършват от Tele Greenland A/S, което принадлежи на автономната власт на Гренландия, а TDC само покрива разходите за това.

22 По силата на датската правна уредба TDC не може да получи компенсация от държавата за разходите във връзка с предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море в Дания и Гренландия, тъй като общо реализира печалба от предоставянето на услугите, обхванати от задълженията за предоставяне на универсална услуга, и на допълнителните задължителни услуги.

23 Като се позовава на Директивата за универсалната услуга, TDC неколкократно оспорва датската правна уредба съгласно тълкуването ѝ от датските органи, която не му позволява да получи компенсация за упоменатите разходи. През 2008 г. то се обръща към Комисията с искане да вземе становище по въпроса дали датската правна уредба е съвместима с Директивата за универсалната услуга. След обмен на становища между Комисията, датските органи и TDC Комисията изпраща на Кралство Дания официално уведомително писмо и мотивирано становище, съответно на 27 януари и 29 септември 2011 г.

24 Тогава Кралство Дания решава да измени въпросната датска правна уредба и същата вече предвижда държавата да компенсира загубите, възникнали след 1 април 2012 г. във връзка с предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море, без да приспада реализираните печалби от други услуги, обхванати от задължението за предоставяне на универсална услуга. Изменената уредба обаче не действа за периода преди 1 април 2012 г.

25 На 29 юли 2011 г. на основание на правото на Съюза TDC подава заявление да му се изплати компенсация за разходите във връзка с предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море за 2010 г. На 26 септември 2011 г. предприятието подава идентични заявления за периода 2007—2009 г.

26 Успоредно с производствата пред датските органи във връзка с тази компенсация TDC подава искане до министерството на стопанската дейност и растежа за възстановяване на срока по член 30, параграф 2 от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга, съгласно който заявленията за изплащане на компенсация се подават не по-късно от три месеца след крайния срок за изпращането на годишния доклад до компетентния орган. Предприятието изтъква, че не е подало заявленията за изплащане на компенсация в срок, тъй като към онзи момент не е имало право на такава компенсация съгласно приложимата датска правна уредба.

27 На 2 ноември 2011 г. министерството на стопанската дейност и растежа уведомява TDC, че отхвърля искането му за възстановяване на срока.

28 На 24 ноември 2011 г. датската агенция за стопанската дейност отхвърля заявленията на TDC за изплащане на компенсация за разходите, по съображение че, от една страна, вземането му за 2007 г. е погасено по давност, а срокът за подаване на заявленията за 2008 г. и 2009 г. е изтекъл, и от друга, че действащата към онзи момент датска правна уредба не позволява да се уважи заявлението за изплащане на компенсация за 2010 г., без да бъдат приспаднати печалбите от услугите, обхванати от задълженията за предоставяне на универсална услуга по смисъла на глава II от Директивата за универсалната услуга.

29 TDC обжалва тези решения пред комисията по жалбите в областта на телекомуникациите, която с решение от 17 септември 2012 г. потвърждава обжалваните решения относно заявленията за изплащане на компенсация за периода 2007—2009 г. Що се отнася до заявлението за изплащане на компенсация за 2007 г., тази комисия постановява, че „вземането е погасено по давност, доколкото тригодишният давностен срок за евентуалното право на компенсация на TDC започва да тече от момента, в който TDC е можело да установи окончателния размер на вземането си и да подаде заявление“. Що се отнася до заявленията за изплащане на компенсация за 2008 г. и 2009 г., посочената комисия отново потвърждава отказа на датския орган, по съображение че тези заявления са подадени след изтичането на тримесечния срок по член 30, параграф 2 от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга.

30 Що се отнася до заявлението за изплащане на компенсация за 2010 г., комисията по жалбите в областта на телекомуникациите спира производството и отправя до Съда въпроси за тълкуването на Директивата за универсалната услуга. С решение от 9 октомври 2014 г., TDC (C-222/13, EU:C:2014:2265) Съдът обаче констатира, че не може да се произнесе по тези въпроси, тъй като тази комисия няма право да сезира Съда по реда на член 267 ДФЕС.

31 Успоредно с производството пред комисията по жалбите в областта на телекомуникациите, на 13 ноември 2012 г. TDC предявява иск пред København s byret (Копенхагенски градски съд, Дания) да му се присъди обезщетение за вредите, претърпени през 2008 г. и 2009 г. в резултат от неправилното транспониране на Директивата за универсалната услуга в датското право. Впоследствие делото е препратено на Østre Landsret (Апелативен съд на Източния регион, Дания).

32 TDC подава и жалба до København s byret (Копенхагенски градски съд), като иска да бъдат отменени решението на Министерството на стопанската дейност и растежа от 2 ноември 2011 г., с което е отхвърлено искането му за възстановяване на срока, и решението на комисията по жалбите в областта на телекомуникациите по отношение на периода 2007—2009 г. И това дело е препратено на Østre Landsret (Апелативен съд на Източния регион), който пък има някои съмнения относно тълкуването на правото на Съюза.

33 При тези условия Østre Landsret (Апелативен съд на Източния регион) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Изключва ли Директивата за универсалната услуга, и по-конкретно член 32, възможността дадена държава членка да установи правила, съгласно които предприятията нямат право на възстановяване от тази държава членка на нетните разходи за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, непопадащи в обхвата на глава II от тази директива, при положение че реализираната от предприятието печалба от доставката на други услуги, обхванати от задълженията на предприятието за предоставяне на универсална услуга по глава II от тази директива, надвишава загубите във връзка с предоставянето на допълнителните задължителни услуги?

2) Изключва ли Директивата за универсалната услуга възможността дадена държава членка да установи правила, съгласно които предприятията имат право на възстановяване от тази държава членка на нетните разходи за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, които не попадат в обхвата на глава II от тази директива, единствено когато нетните разходи създават несправедливо затруднение за тези предприятия?

3) При отрицателен отговор на втория въпрос, държавата членка може ли да прецени, че не е налице несправедливо затруднение в резултат от предоставянето на допълнителни задължителни услуги, които не попадат в обхвата на глава II от Директивата за универсалната услуга, ако като цяло предприятието е реализирало печалба от предоставянето на всички услуги, във връзка с които носи задължение за предоставяне на универсална услуга, включително от предоставянето на услуги, които предприятието би извършвало дори ако не беше определено за оператор на универсална услуга?

4) Изключва ли Директивата за универсалната услуга възможността дадена държава членка да установи правила, съгласно които нетните разходи на дадено предприятие във връзка със задължението му за предоставяне на универсална услуга в съответствие с глава II от тази директива следва да се изчисляват като разликата между всички приходи и всички разходи във връзка с предоставянето на въпросната услуга, включително онези приходи и разходи, които предприятието би реализирало дори ако не беше определено за оператор на универсална услуга?

5) Ако въпросните национални правила (вж. въпроси 1—4) се прилагат за допълнителните задължителни услуги, които трябва да се предоставят не само в Дания, но и в Гренландия, която съгласно приложение II към Договора за функционирането на ЕС е отвъдморска страна или територия, отговорите на въпроси 1—4 прилагат ли се и за отнасящата се до Гренландия част от задължението, когато това задължение е възложено от датските органи на установено в Дания дружество, което не извършва друга дейност в Гренландия?

6) Какво значение имат член 107, параграф 1 и член 108, параграф 3 ДФЕС и Решение [2012/21] за отговора на въпроси 1—5?

7) Какво значение има за отговора на въпроси 1—5 принципът за минимално нарушаване на пазара, споменат в частност в член 1, параграф 2 и член 3, параграф 2, в съображения 4, 18, 23 и 26, както и в част Б от приложение IV към Директивата за универсалната услуга?

8) В случай че разпоредбите на Директивата за универсалната услуга не допускат национални режими като посочените във въпроси 1, 2 и 4, имат ли директен ефект тези разпоредби и ограничения?

9) Какви конкретни фактори следва да се вземат предвид при преценката дали определеният на национално равнище срок за подаване на заявление като описаното [в акта за преюдициално запитване] и самото му прилагане са в съответствие с принципите на лоялно сътрудничество, равностойност и ефективност в правото на Съюза?“.

По преюдициалните въпроси

По първия, шестия и седмия въпрос

34 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали разпоредбите на Директивата за универсалната услуга, и по-конкретно член 32, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която предприятието няма право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на допълнителна задължителна услуга, при положение че реализираната от предприятието печалба от доставката на други услуги, обхванати от задълженията му за предоставяне на универсална услуга, е по-голяма от загубата във връзка с предоставянето на тази допълнителна задължителна услуга.

35 В този контекст с шестия и седмия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи какво значение имат за тълкуването на тази разпоредба правилата на Съюза относно държавните помощи по член 107, параграф 1 и член 108, параграф 3 ДФЕС.

36 Доколкото посочените от запитващата юрисдикция в шестия и седмия въпрос правила на Съюза относно държавните помощи са приложими по отношение на изпълнението на задълженията по Директивата за универсалната услуга, и конкретно по отношение на механизмите за компенсация за предоставянето на универсалната услуга и допълнителните задължителни услуги, тези два въпроса следва да се разгледат заедно с първия.

37 Най-напред следва да се отбележи, че Директивата за универсалната услуга дефинира две групи от услуги, които държавите членки могат да възложат на определени предприятия, а именно, от една страна, услугите, обхванати от задълженията за предоставяне на универсална услуга по глава II от Директивата, и от друга, особените услуги по член 32 от Директивата.

38 Що се отнася до услугите, обхванати от задълженията за предоставяне на универсална услуга, следва да се отбележи, че съгласно член 1, параграф 2 от Директивата за универсалната услуга целта на тази директива е да определи — както предвижда член 2, буква й) от Директива 2002/21 — минималния набор от услуги с определено качество, до които да имат достъп всички крайни потребители на поносими цени с оглед на специфичните национални условия, без да се накърнява конкуренцията. Този минимален набор от универсални услуги е определен в глава II от Директивата за универсалната услуга.

39 Членове 12 и 13 от тази директива и част А от приложение IV към нея съдържат правила, уреждащи механизмите за изчисляване на нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга по глава II от Директивата и за финансиране на тези задължения.

40 Що се отнася до особените услуги, които не са обхванати от задълженията за предоставяне на универсална услуга, член 32 от Директивата за универсалната услуга предвижда, че държавите членки могат да решат да предоставят допълнителни задължителни обществени услуги на своя територия, но при такива обстоятелства не могат да предвиждат механизми за компенсация с участието на отделни предприятия.

41 Накрая следва да се констатира, че за разлика от предвиденото за универсалната услуга по глава II от Директивата за универсалната услуга член 32 от същата не предвижда механизъм за компенсация за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, а просто закрепва правилото, че за тези услуги не могат да се предвиждат механизми за финансирането им с участието на отделни предприятия. Следователно посочените услуги не могат да бъдат финансирани посредством механизма, предвиден в член 13, параграф 1, буква б) от Директивата за универсалната услуга (вж. решение от 11 юни 2015 г., Base Company и Mobistar, C-1/14, EU:C:2015:378, т. 41).

42 В настоящия случай, както бе припомнено в точка 17 от това решение, датската правна уредба предвижда, че евентуалната загуба трябва да бъде покрита от държавата, ако е свързана с предоставянето на допълнителни задължителни услуги, но само след прихващането ѝ с евентуалната печалба от предоставянето на други услуги, обхванати от задълженията на предприятието за предоставяне на универсална услуга.

43 От член 32 от Директивата за универсалната услуга обаче следва, че предприятието, определено за доставчик на допълнителна задължителна услуга, не трябва да бъде принуждавано да понася разходите във връзка с предоставянето на тази услуга. Всъщност тази разпоредба предвижда, че в това отношение не бива да се предвиждат механизми за компенсация с участието на отделни предприятия.

44 Що се отнася до тези механизми за компенсация, следва да се добави, че съгласно предвидените в Директивата за универсалната услуга правила, уреждащи механизмите за изчисляване на нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга и за финансиране на тези задължения, дейностите, спадащи към универсалната услуга, трябва да се осчетоводяват отделно от дейностите, свързани с останалите видове услуги, сред които са и допълнителните задължителни услуги.

45 Всъщност съображения 21 и 25 от Директивата за универсалната услуга в частност сочат, от една страна, че всеки механизъм за финансиране следва да гарантира, че участниците на пазара допринасят само за финансирането на задълженията за предоставяне на универсална услуга, а не и за други дейности, които не са пряко свързани с тях, и от друга страна, че не се допуска държавите членки да налагат върху участниците на пазара финансови вноски, свързани с мерки извън кръга на задълженията за предоставяне на универсална услуга. Освен това съображения 4 и 18 от тази директива по същество гласят, че държавите членки трябва да следят определените предприятия да се компенсират за „специфичните“ нетни разходи за предоставянето на универсалната услуга.

46 В този смисъл съгласно членове 12 и 13 от Директивата за универсалната услуга, за да се определи размерът на обезщетението, евентуално дължимо на предприятието, определено да предоставя универсална услуга, е важно на един първи етап да се изчислят нетните разходи по задължението за предоставяне на универсална услуга за предприятието, определено за доставчик, а след това, когато националните регулаторни органи установят, че дадено предприятие понася несправедливо затруднение, тези органи вземат решение да въведат механизъм за компенсации за това предприятие — от обществени средства и при прозрачни условия — за изчислените нетни разходи и/или да поделят нетните разходи за задължителната универсална услуга между доставчиците на електронни съобщителни мрежи и услуги (вж. решение от 6 октомври 2015 г., T-Mobile Czech Republic и Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, т. 33).

47 Оттук следва, че за целите на компенсациите трябва да се прави разлика между нетните разходи по задължението за предоставяне на универсалната услуга и нетните разходи по допълнителните задължителни услуги, които не попадат в обхвата на глава II от Директивата.

48 Следователно механизмите за компенсация, които Директивата за универсалната услуга предвижда във връзка с универсалната услуга, от една страна, и във връзка с допълнителните задължителни услуги, от друга, са независими един от друг и поради това за нетните разходи за всяка от тези услуги трябва да се води отделно счетоводство, така че да се гарантира, че приходите, получени от универсалната услуга, няма да се вземат предвид при изчисляването на нетните разходи за допълнителната задължителна услуга и няма да са от значение за изплащането на компенсацията, дължима за предоставянето на последната услуга.

49 Накрая следва да се подчертае, че изискването за водене на отделно счетоводство не само способства за прозрачността на процедурата за финансиране на задълженията за предоставяне на универсална услуга в съответствие със съображение 19 от Директивата за универсалната услуга, но и позволява да се гарантира, че финансирането на универсалната услуга се извършва по неутрален за конкуренцията начин. Подобно изискване също така осигурява — в съответствие със съображение 18 от Директивата за универсалната услуга — спазването на правилата на Съюза за държавните помощи при финансирането на универсалната услуга и на допълнителните задължителни услуги.

50 Всъщност всяка допълнителна задължителна услуга, точно както и универсалната, съставлява услуга от общ икономически интерес по смисъла на член 106, параграф 2 ДФЕС.

51 Същевременно компенсациите, изплащани от държавите членки за предоставянето на услуга от общ икономически интерес, са обвързани със спазването на правилата, определени от законодателя на Съюза в членове 107 и 108 ДФЕС.

52 Така, за да може в конкретен случай подобна компенсация да не бъде квалифицирана като държавна помощ, трябва да са изпълнени определени условия (решение от 24 юли 2003 г., Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, т. 88).

53 Първо, предприятието — получател на подобна компенсация, трябва действително да е натоварено с изпълнението на задължения за обществена услуга и тези задължения трябва да са ясно определени. Второ, параметрите, въз основа на които се изчислява компенсацията, трябва да са установени предварително по обективен и прозрачен начин, за да не се допуска тя да съставлява икономическо предимство, което да постави предприятието получател в по-благоприятно положение спрямо конкурентните предприятия. Трето, компенсацията не може да надвишава необходимото за покриване на всички или на част от разходите, наложени от изпълнението на задълженията за обществена услуга, при отчитане на свързаните с тях приходи, както и на разумна печалба за изпълнението на тези задължения. Четвърто, тази компенсация трябва да се определя въз основа на анализ на разходите, които средно предприятие, добре управлявано и разполагащо в достатъчна степен с необходимите средства за задоволяване на изискванията за обществена услуга, би направило във връзка с изпълнението на тези задължения, при отчитане на свързаните с тях приходи, както и на разумна печалба за изпълнението на тези задължения (решения от 24 юли 2003 г., Altmark Trans и Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, т. 89, 90, 92 и 93, както и от 10 юни 2010 г., Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, т. 37—40).

54 Следва освен това да се отбележи, че изпълняването на задължение за водене на отделно счетоводство позволява да се избегне двойното отчитане на получения от предприятието приход от задълженията за предоставяне на универсална услуга — от една страна, за целите на изчисляването на нетните разходи за задължението за предоставяне на универсална услуга и съответно на изплащаната за това компенсация и от друга, за целите на изчисляването на нетните разходи за допълнителната задължителна услуга и съответно на изплащаната за нея компенсация. Подобна практика всъщност означава предприятието доставчик да понася разходите за допълнителната задължителна услуга, което е в противоречие със самия текст на член 32 от Директивата за универсалната услуга.

55 Оттук следва, че механизъм за компенсация за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, при който се вземат предвид всички приходи, които определеното предприятие реализира от доставката на други услуги, обхванати от задълженията му за предоставяне на универсална услуга, е в противоречие с Директивата за универсалната услуга.

56 По всички изложени съображения на първия, шестия и седмия въпрос следва да се отговори, че разпоредбите на Директивата за универсалната услуга, и по-конкретно член 32, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда механизъм за компенсация за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, при който предприятието няма право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на допълнителна задължителна услуга, при положение че реализираната от предприятието печалба от доставката на други услуги, обхванати от задълженията му за предоставяне на универсална услуга, е по-голяма от загубата във връзка с предоставянето на тази допълнителна задължителна услуга.

По втория въпрос

57 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която предприятието, определено за доставчик на допълнителни задължителни услуги, има право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на тези услуги само ако въпросните разходи му създават несправедливо затруднение.

58 Както беше припомнено в точка 46 от настоящото решение, разпоредбите на Директивата за универсалната услуга, които се отнасят до задълженията за предоставяне на универсална услуга, предвиждат условие за изплащането на компенсация от държавата членка, свързано с наличието на несправедливо затруднение.

59 Всъщност член 12, параграф 1, първа алинея от Директивата за универсалната услуга предвижда, че когато считат, че предоставянето на универсалната услуга, както е определена в членове 3—10 от Директивата, може да представлява несправедливо затруднение за предприятията, определени да предоставят универсална услуга, националните регулаторни органи изчисляват нетните разходи за услугата.

60 Разпоредбите на Директивата за универсалната услуга относно механизмите за изчисляване на нетните разходи по задълженията за предоставяне на универсална услуга и относно финансирането на тези задължения, и по-конкретно член 12, параграф 1 от Директивата, обаче не се прилагат към предоставянето на допълнителни задължителни услуги.

61 Освен това, както беше посочено в точка 43 от настоящото решение, от член 32 от Директивата за универсалната услуга следва, че предприятието, определено за доставчик на допълнителна задължителна услуга, не трябва да понася разходите във връзка с предоставянето на тази услуга.

62 Същевременно при национална правна уредба, съгласно която предприятието, определено за доставчик на допълнителните задължителни услуги, има право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на тези услуги само ако въпросните разходи му създават несправедливо затруднение, не е изключено да се наложи самото това предприятие да понесе всички или част от разходите за посочените услуги.

63 Следователно е в противоречие с член 32 от Директивата за универсалната услуга изплащането на компенсация от държавата членка да се обвързва с условието нетните разходи за предоставянето на допълнителните задължителни услуги да създават несправедливо затруднение за определеното предприятие.

64 Освен това, както изтъква Комисията, ако се допусне изплащането на компенсация за предоставянето на допълнителни задължителни услуги да е обвързано със същите изисквания като посочените в глава II от Директивата за универсалната услуга, това би означавало да се позволи на държавите членки едностранно да разширяват приложното поле на правилата относно задължението за предоставяне на универсална услуга, така че те да важат и за допълнителните задължителни услуги, което би било в противоречие с посочената в член 1, параграф 2 цел на Директивата — да определи минималния набор от услуги с определено качество, до които трябва да имат достъп всички крайни потребители в Съюза.

65 По всички изложени съображения на втория въпрос следва да се отговори, че Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която предприятието, определено за доставчик на допълнителни задължителни услуги, има право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на тези услуги само ако въпросните разходи му създават несправедливо затруднение.

По третия въпрос

66 Предвид отговора на втория въпрос не е необходимо да се отговаря на третия.

По четвъртия въпрос

67 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която нетните разходи за предприятието, определено да изпълнява задължение за предоставяне на универсална услуга, се дефинират като разликата между всички приходи и всички разходи във връзка с предоставянето на въпросната услуга, включително онези приходи и разходи, които предприятието би реализирало дори ако не беше оператор на универсална услуга.

68 В това отношение следва да се припомни, че националните регулаторни органи трябва да определят и изчисляват нетните разходи за задължението за предоставяне на универсална услуга в съответствие с член 12 от Директивата за универсалната услуга и част А от приложение IV към нея.

69 Съгласно член 12, параграф 1, втора алинея, букви а) и б) от Директивата за универсалната услуга, когато изчисляват нетните разходи за задължителната универсална услуга, националните регулаторни органи вземат предвид всички пазарни изгоди за предприятието, определено да предоставя универсалната услуга, в съответствие с част А от приложение IV към Директивата или използват нетните разходи за задължителната универсална услуга чрез механизма за определяне в съответствие с член 8, параграф 2 от Директивата. Последната посочена разпоредба предвижда, че методите за определяне на предприятия гарантират предоставяне на универсална услуга по икономически целесъобразен начин и могат да се използват като средство за установяване на нетните разходи по задължението за предоставяне на универсална услуга в съответствие с член 12 от Директивата.

70 Част A, втора алинея от приложение IV към Директива 2002/22 пък предвижда, че нетните разходи за задълженията за предоставяне на универсална услуга се изчисляват като разликата между нетните разходи за определено предприятие със задължения за предоставяне на универсална услуга и за предприятието без такива задължения.

71 От всички тези разпоредби следва, че нетните разходи за предоставянето на универсалната услуга са равни на разликата между нетните разходи за определено предприятие със задължения за предоставяне на универсална услуга и нетните му разходи без такива задължения. Следователно нетните разходи за предоставянето на универсална услуга не бива да се дефинират като разликата между всички приходи и всички разходи във връзка с предоставянето ѝ.

72 По всички изложени съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори, че Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която нетните разходи за предприятието, определено да изпълнява задължение за предоставяне на универсална услуга, се дефинират като разликата между всички приходи и всички разходи във връзка с предоставянето на въпросната услуга, включително онези приходи и разходи, които предприятието би реализирало дори ако не беше оператор на универсална услуга.

По петия въпрос

73 С петия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали при обстоятелства като разглежданите в главното производство за тълкуването на разпоредбите на Директивата за универсалната услуга има значение фактът, че предприятието, на което е възложено извършването на допълнителна задължителна услуга по смисъла на член 32 от Директивата, предоставя тази услуга не само на територията на Дания, но и на територията на Гренландия.

74 Най-напред следва да се припомни, че член 52, първа алинея ДЕС предвижда, че Договорите се прилагат към държавите членки, а член 52, втора алинея — че териториалният обхват на Договорите е уточнен в член 355 ДФЕС.

75 Член 355, точка 2 ДФЕС гласи, че към посочените в приложение II отвъдморски страни и територии се прилагат специалните договорености за асоцииране, съдържащи се в част четвърта на този договор, а именно в членове 198—203 ДФЕС, като съгласно член 203 ДФЕС редът, условията и процедурата за това се установяват с разпоредби, приемани от Съвета на Европейския съюз.

76 Следва да се констатира, че Гренландия е посочена в този списък и поради това съгласно член 204 ДФЕС към нея се прилагат специалните договорености за асоцииране по членове 198—203 ДФЕС, при спазване на специалните разпоредби за Гренландия, определени в приложения към Договорите Протокол (№ 34) за специалния режим, приложим за Гренландия.

77 В това отношение Съдът вече е постановил, че наличието на специални договорености за асоцииране между Съюза и ОСТ води до това, че общите разпоредби на Договора за функционирането на ЕС, а именно тези, които не са предвидени в част четвърта от посочения договор, не се прилагат спрямо ОСТ без изрично препращане (вж. в този смисъл решения от 28 януари 1999 г., Van der Kooy, C-181/97, EU:C:1999:32, т. 36 и 37, както и от 5 юни 2014 г., X и TBG, C-24/12 и C-27/12, EU:C:2014:1385, т. 45 и цитираната съдебна практика).

78 В настоящия случай следва да се припомни, че първите четири от поставените от запитващата юрисдикция въпроси се отнасят до тълкуването на разпоредбите на Директивата за универсалната услуга, чието правно основание е член 114 ДФЕС.

79 Същевременно нито четвърта част от Договора за функционирането на ЕС, нито решението за отвъдморско асоцииране, прието на основание на тази част от Договора, не препращат към член 114 ДФЕС.

80 При това положение следва да се констатира, че разпоредбите на Директивата за универсалната услуга не се прилагат към Гренландия.

81 Следователно, доколкото датската държава е определила TDC да извършва услугите за безопасност и спешна помощ по море, обстоятелството, че на това предприятие е възложено да извършва тези услуги и в Дания, и в Гренландия, е без значение за тълкуването на разпоредбите на Директивата за универсалната услуга.

82 По изложените съображения на петия въпрос следва да се отговори, че при обстоятелства като разглежданите в главното производство за тълкуването на разпоредбите на Директивата за универсалната услуга няма значение фактът, че предприятието, на което е възложено извършването на допълнителна задължителна услуга по смисъла на член 32 от Директивата, предоставя тази услуга не само на територията на Дания, но и на територията на Гренландия.

По осмия въпрос

83 С осмия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 32 от Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че има директен ефект.

84 От постоянната практика на Съда следва, че когато от гледна точка на съдържанието си разпоредбите на една директива са безусловни и достатъчно точни, частноправните субекти могат да се позовават на тях пред националните съдилища срещу държавата членка, ако тя не е транспонирала в срок директивата в националното право или ако я е транспонирала неправилно (решения от 24 януари 2012 г., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, т. 33 и цитираната съдебна практика, както и от 6 октомври 2015 г., T-Mobile Czech Republic и Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, т. 52 и цитираната съдебна практика).

85 В това отношение член 32 от Директивата за универсалната услуга забранява на държавите членки да задължават предприятията от сектора, сред които е и определеното предприятие доставчик, да понасят всички или част от разходите за предоставянето на допълнителни задължителни услуги.

86 Текстът на тази разпоредба е достатъчно точен и безусловен, за да може тази забрана да има директен ефект.

87 Ето защо на осмия въпрос следва да се отговори, че член 32 от Директивата за универсалната услуга трябва да се тълкува в смисъл, че има директен ефект, доколкото забранява на държавите членки да задължават предприятието, на което е възложено да предоставя допълнителна задължителна услуга, да понася всички или част от разходите за предоставянето ѝ.

По деветия въпрос

88 С деветия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали принципите на лоялност, равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба като приложимата в главното производство, съгласно която операторът, на когото е възложено предоставянето на универсална услуга, трябва да подава заявленията за изплащане на компенсация за загубата за предходната финансова година в срок от три месеца, считано от изтичането на срока, в който този оператор трябва да изпраща годишния си доклад до компетентния национален орган.

89 В това отношение следва да се отбележи, че подобен срок е процесуално условие за подаването на заявление, предназначено да даде възможност за упражняване на право, което заинтересованото лице черпи от правото на Съюза, а именно правото на компенсация за предоставянето на универсална услуга.

90 При липсата на определени в правото на Съюза приложими за Дания процесуалноправни норми относно подаването и реда за разглеждане на заявление за изплащане на компенсация за загубата от извършването на универсална услуга, тази държава членка следва да уреди тези процесуални правила във вътрешния си правен ред в съответствие с принципа на лоялно сътрудничество, понастоящем закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, стига, от една страна, те да не са по-неблагоприятни от процесуалните правила, които уреждат сходни вътрешноправни положения (принцип на равностойност), а от друга страна, да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл решения от 27 юни 2013 г., Агроконсултинг, C-93/12, EU:C:2013:432, т. 36 и цитираната съдебна практика, както и от 20 октомври 2016 г., Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, т. 29 и цитираната съдебна практика).

91 Деветият въпрос на запитващата юрисдикция трябва да се анализира именно с оглед на тези два принципа.

92 Що се отнася до принципа на равностойност, следва да се припомни, че спазването на този принцип предполага еднакво прилагане на национално правило към процедурите, основани на правото на Съюза, и процедурите, основани на националното право (решение от 20 октомври 2016 г., Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, т. 30 и цитираната съдебна практика).

93 За да провери дали принципът на равностойност е спазен в разглеждания в главното производство случай, националната юрисдикция, която пряко познава процесуалните правила, уреждащи във вътрешното право защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, трябва да провери дали те са в съответствие с посочения принцип (вж. в този смисъл решение от 8 септември 2011 г., Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, т. 90 и цитираната съдебна практика).

94 В случая в главното производство според датското правителство срокът по член 30, параграф 2 от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга съставлява общ срок, предвиден за всички доставчици на универсалната услуга и приложим без разлика по отношение на всички искания за компенсация, независимо дали са основани на датското право, или на правото на Съюза. За сметка на това TDC по същество твърди, че посоченият срок е въведен само за подаването на заявления за изплащане на компенсация за загубата от предоставянето на допълнителни задължителни услуги.

95 Предвид тези разнопосочни сведения запитващата юрисдикция ще трябва да провери дали срокът по член 30, параграф 2 от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга не е по-неблагоприятен от предвидения в националното право за аналогични искания.

96 Що се отнася до принципа на ефективност, както беше припомнено в точка 90 от настоящото решение, национална процесуалноправна норма като разглежданата в главното производство не трябва да прави практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза.

97 В това отношение е важно да се отбележи, че Съдът вече е постановил, че всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, за неговото развитие и за неговите особености пред различните национални инстанции. В това отношение следва, ако е необходимо, да се вземат предвид по-конкретно принципът за гарантиране на правото на защита, принципът на правна сигурност и правилното протичане на производството (вж. в този смисъл решения от 8 юли 2010 г., Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, т. 35 и цитираната съдебна практика, от 8 септември 2011 г., Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, т. 92 и от 20 октомври 2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, т. 42 и цитираната съдебна практика).

98 Съгласно постоянната съдебна практика определянето на преклузивни срокове принципно отговаря на изискването за ефективност, доколкото представлява приложение на основния принцип на правната сигурност, който осигурява закрила както на заинтересованото лице, така и на съответната администрация. Всъщност такива срокове по принцип не могат да направят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза. Все пак за националните правни уредби, които попадат в приложното поле на правото на Съюза, държавите членки са длъжни да определят сроковете в зависимост по-конкретно от значимостта на приеманите решения за заинтересованите лица, сложността на приложимите производства и законодателни актове, броя на лицата, които могат да бъдат засегнати, и другите публични или частни интереси, които трябва да се вземат предвид. При това условие държавите членки могат свободно да предвиждат срокове с по-малка или по-голяма продължителност (вж. в този смисъл решения от 15 април 2010, Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, т. 28 и цитираната съдебна практика, от 8 юли 2010 г., Bulicke, C-246/09, EU:C:2010:418, т. 36 и цитираната съдебна практика, както и от 20 октомври 2016 г., Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, т. 44 и цитираната съдебна практика).

99 В това отношение национална норма, която предвижда, че заявленията за изплащане на компенсация за загубата от предходната финансова година се подават в срок от три месеца, считано от изтичането на срока на оператора за изпращане на годишния доклад до компетентния национален орган, на пръв поглед не изглежда несъвместима с принципа на ефективност.

100 TDC обаче смята, че случаят в главното производство е аналогичен на разгледания по делото, по което е постановено решение от 25 юли 1991 г., Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333), тъй като датското право и тълкуването му от компетентните датски органи не му оставят никаква възможност да получи компенсация за загубата от предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море. То подчертава, че към датата на приемането на Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга, която предвижда тримесечен срок за подаването на заявления за изплащане на компенсация, тези органи са знаели за неправилното транспониране на Директивата за универсалната услуга в датското право.

101 Датското правителство от своя страна твърди, че за TDC не е било нито невъзможно, нито прекомерно трудно да подаде заявление за изплащане на компенсация и във връзка с това да изтъкне, че заявлението се основава пряко на разпоредбите на Директивата за универсалната услуга. Според него това се потвърждава от факта, че TDC подава заявлението си за изплащане на компенсация за 2010 г. в определения срок и търси защита за правото си на компенсация

пред националните съдилища. Затова посоченото правителство смята, че обстоятелствата по случая в главното производство не са аналогични на тези, при които е постановено решение от 25 юли 1991 г., Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333).

102 В това отношение следва да се отбележи, че наистина Съдът е постановил, че до момента на правилното транспониране на съответната директива неизправната държава членка не може да се позовава на просрочването на съдебния иск, предявен срещу нея от частноправен субект с оглед на защитата на предоставените му с разпоредбите на тази директива права, и че срокът за предявяване на иск по националното право може да започне да тече едва от този момент (вж. решение от 25 юли 1991 г., Emmott, C-208/90, EU:C:1991:333, т. 23).

103 В постоянната си практика след решение от 25 юли 1991 г., Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333) обаче Съдът приема, че неизправната държава членка може да се позове на преклудирането на съответния иск дори ако към датата на предявяването му все още не е било налице правилно транспониране на въпросната директива, като постановява, че подходът, възприет в решение от 25 юли 1991 г., Emmott (C-208/90, EU:C:1991:333), е бил обоснован от конкретните обстоятелства по делото, по което е постановено това решение, при които преклудирането на иска е водело до пълно лишаване на ищеца в главното производство от възможността да защити правото си съгласно съответната директива (вж. в този смисъл решения от 19 май 2011 г., Iaia и др., C-452/09, EU:C:2011:323, т. 19 и от 8 септември 2011 г., Q-Beef и Bosschaert, C-89/10 и C-96/10, EU:C:2011:555, т. 50 и цитираната съдебна практика).

104 В това отношение Съдът уточнява, че правото на Съюза е пречка за националния орган да се позове на изтичането на разумен давностен срок само ако поведението на националните органи, съчетано със съществуването на преклузивен срок, води до пълно лишаване на лицето от възможността да защити своите права пред националните юрисдикции (решение от 8 септември 2011 г., Q-Beef и Bosschaert, C-89/10 и C-96/10, EU:C:2011:555, т. 51 и цитираната съдебна практика).

105 В настоящия случай предоставената на Съда информация не сочи, че неспазването на тримесечния срок по член 30, параграф 2 от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга е лишило TDC от всяка възможност да защити правото си на компенсация за разходите във връзка с предоставянето на услугите за безопасност и спешна помощ по море пред компетентните датски органи, в това число пред националните съдилища, което обаче запитващата юрисдикция следва да провери.

106 Доколкото на Съда не е известно да са налице някакви особени обстоятелства, тази разпоредба от Наредба № 701 за задължението за предоставяне на универсална услуга не изглежда годна да направи практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставяни от правото на Съюза.

107 По изложените съображения на деветия въпрос следва да се отговори, че принципите на лоялност, равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба като приложимата в главното производство, съгласно която операторът, на когото е възложено предоставянето на универсална услуга, трябва да подава заявленията за изплащане на компенсация за загубата за предходната финансова година в срок от три месеца, считано от изтичането на срока, в който този оператор трябва да изпраща годишния си доклад до компетентния национален орган, при условие че този срок не е по-неблагоприятен от предвидения в националното право за аналогични искания и не е годен да направи практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на предприятията с Директивата за универсалната услуга, което запитващата юрисдикция следва да провери.

По съдебните разноски

108 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

1) Разпоредбите на Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 година относно универсалната услуга и правата на потребителите във връзка с електронните съобщителни мрежи и услуги (Директива за универсалната услуга), и по-конкретно член 32, трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда механизъм за компенсация за предоставянето на допълнителни задължителни услуги, при който предприятието няма право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на допълнителна задължителна услуга, при положение че реализираната от предприятието печалба от доставката на други услуги, обхванати от задълженията му за предоставяне на универсална услуга, е по-голяма от загубата във връзка с предоставянето на тази допълнителна задължителна услуга.

2) Директива 2002/22 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която предприятието, определено за доставчик на допълнителни задължителни услуги, има право на компенсация от държавата членка за нетните разходи за предоставянето на тези услуги само ако въпросните разходи му създават несправедливо затруднение.

3) Директива 2002/22 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която нетните разходи за предприятието, определено да изпълнява задължение за предоставяне на универсална услуга, се дефинират като разликата между всички приходи и всички разходи във връзка с предоставянето на въпросната услуга, включително онези приходи и разходи, които предприятието би реализирало дори ако не беше оператор на универсална услуга.

4) При обстоятелства като разглежданите в главното производство за тълкуването на разпоредбите на Директива 2002/22 няма значение фактът, че предприятието, на което е възложено извършването на допълнителна задължителна услуга по смисъла на член 32 от Директивата, предоставя тази услуга не само на територията на Дания, но и на територията на Гренландия.

5) Член 32 от Директива 2002/22 трябва да се тълкува в смисъл, че има директен ефект, доколкото забранява на държавите членки да задължават предприятието, на което е възложено да предоставя допълнителна задължителна услуга, да понася всички или част от разходите за предоставянето ѝ.

6) Принципите на лоялност, равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат правна уредба като приложимата в главното производство, съгласно която операторът, на когото е възложено предоставянето на универсална услуга, трябва да подава заявленията за изплащане на компенсация за загубата за предходната финансова година в срок от три месеца, считано от изтичането на срока, в който този оператор трябва да изпраща годишния си доклад до компетентния национален орган, при условие че този срок не е по-неблагоприятен от предвидения в националното право за аналогични искания и не е годен да направи практически

невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на предприятията с Директива 2002/22, което запитващата юрисдикция следва да провери.

Подписи